

1. Sammanfattning

Bakgrund

Stockholms läns landsting (SLL), Västra Götalandsregionen (VGR) och Region Skåne (RS) har i uppdrag från sina respektive fullmäktige att arbeta med interna miljöfrågor. Revisorerna i landstinget/regionerna granskar att verksamheterna uppfyller sina uppdrag och har därför låtit utföra denna studie mellan SLL, VGR och RS för att jämföra miljöorganisationen och inriktningen i miljöarbete mellan de tre organisationerna.

Övergripande studie – likheter och skillnader

Studien visar att mycket är lika hos landstinget/regionerna, framför allt **vad** man arbetar med och vilka miljöfrågor som är de viktigaste. Det som skiljer är **hur** man arbetar med miljöfrågorna.

Landstinget/regionernas uppdrag från fullmäktige skiljer sig på så vis att SLL enbart har uppdrag att arbeta med de interna miljöfrågorna, d v s de frågor som berör landstingets egna verksamheter, medan VGR och RS har uppdrag både för det interna och för det externa miljöarbetet i regionen. I VGR är det externa uppdraget extra starkt uttalat.

Alla har ett fullmäktigebeslutat övergripande miljödokument, kallat miljöprogram, miljöpolitiskt program eller miljöpolicy. De har en liknande miljöpolicy och även om miljömålsområdena har olika utformning arbetar de i stort sätt med samma miljöfrågor i sina miljömål. Miljöfrågor som finns med i allas övergripande dokument är:

- transporter
- energi
- kemikalier/läkemedel/lustgas
- hållbar konsumtion/produkter/ekologiska livsmedel/avfall
- upphandling/miljöhänsyn vid inköp, planering och beslut
- miljöledningssystem/miljöhänsyn i beslutsprocesser
- utbildning/kommunikation/kunskap

Målen är dock mycket olika formulerade i respektive övergripande miljödokument och det är bara i SLL som målen är mätbara i absoluta mått i detta dokument. SLL och RS har ett slutdatum för sitt övergripande miljödokument då målen ska vara uppfyllda. VGR har inte tidssatt sitt övergripande miljödokument.

Landstinget/regionerna arbetar med samma sorts övergripande rutiner för styrning och uppföljning av miljödokumentet. Alla konkretiserar de övergripande målen i årsbudgeten. Alla använder miljöledningssystem som verktyg för styrning. SLL har störst andel av verksamheten miljöcertifierad och är också den enda som har ett certifierat centralt miljöledningssystem. Detta tillsammans med budgetrutiner och ekonomiska styrmedel har visat sig vara ett mycket bra verktyg för att styra miljöarbetet i landstinget. Landstinget/regionerna arbetar alla med nyckeltal, men de ser olika ut i de tre organisationerna vilket försvårar jämförelsen av uppnådda miljöresultat. Region Skåne har arbetat fram miljönyckeltal, både övergripande och på förvaltningsnivå. Detta ger ett kontinuerligt verktyg för att följa upp miljöresultaten. Trenden under fem år för varje miljömål kan följas.

Landstinget/regionerna är framgångsrika inom olika områden. SLL har kommit långt med sin miljöorganisation. En miljödirektör som sitter i högsta ledningen gör att det är nära till miljöfrågorna i alla beslut i organisationen, och en central miljöavdelning som arbetar för att leda, styra och samordna miljöfrågorna i alla förvaltningar och bolag ger en stark styrning och samordning. De har också drivit ett målinriktat arbete med bl a frågorna om läkemedel, lustgas och förnyelsebara drivmedel. VGR har genom sitt externa miljöarbete fått ett stort genomslag hos allmänhet och regionens övriga aktörer och har bl a kommit långt med att köpa in ekologiska livsmedel och öka efterfrågan på förnybara drivmedel. VGR har också kommit mycket långt på energisidan med energieffektivisering av sina byggnader och övergång till helt vattenkraftsbaserad el. Region Skåne har haft en mycket framgångsrik kommunikationsstrategi och har varit mycket starka på att sprida sitt interna miljöarbete utåt. RS har också en mycket bra hemsida som är populär hos allmänheten. Den visar också på RS:s

vilja att utbilda och informera allmänheten om miljöfrågor. RS har också nått framgång med energieffektivisering av sina byggnader och med förnybara drivmedel.

Inom upphandling har landstinget/regionerna haft ett lyckat samarbete kring en gemensam uppförandekod om hållbar upphandling. Ett annat exempel på samarbete är det nystartade lustgaskonsortiet.

Fördjupningsområden

Fördjupningsområdet Miljöledningssystem i Folkandvården visar att SLL och RS har arbetat mycket lika med miljöledningssystem. SLL och RS har ett centralt system medan VGR har valt att arbeta med en decentraliserad miljödiplomeringsmetod där varje klinik har ett eget miljöledningssystem.

Inom området Energi i byggnader arbetar alla aktivt med energieffektivisering av fastigheterna. VGR har genom Västfastigheter arbetat mycket framgångsrikt inom energiområdet. De har insett vikten av att få med sig användarna/hyresgästerna i samarbete med fastighetsägaren/förvaltaren. Även RS har kommit långt med detta och SLL har påbörjat ett likartat arbete.

Studien visar att Lustgas är ett svårt område. Det är många saker som påverkar förbrukningen samtidigt som inte användningen kan förbjudas då en bra alternativ metod saknas. Många projekt pågår för att minska förbrukningen eller utsläppen. SLL är den enda som har installerat reningsanläggning. Det har visat sig att det är svårt att reducera lustgasen genom en enda metod, försöket med reningsanläggning visar att rening behövs men att det inte räcker som enda lösning. Många olika åtgärder är nödvändiga hela vägen från gasleverantör till användare.

Rekommendationer

Alla tre arbetar med liknande miljömålsfrågor och stöter på samma möjligheter och svårigheter. Det kan därför finnas stora fördelar att samarbeta för att nå målen. Läkemedel, lustgas och miljökrav vid upphandling är exempel på möjliga samsarbetsområden.

Det saknas bra jämförbara mått på sjukvårdens produktion. Idag är det svårt att jämföra miljöpåverkan mellan olika enheter och sjukhus, och även över tiden. Här finns också en anledning att samarbeta för att ta fram ett gemensamt fungerande vårdmått.

Ytterligare ett möjligt samsarbetsområde är att arbeta kring nyckeltal och ta fram gemensamma miljönyckeltal för att underlätta uppföljning av målen samt jämförelsen sinsemellan av resultaten.

Ekonomiska styrmedel som används på rätt sätt har visat sig vara ett mycket effektivt sätt att styra verksamheter som annars är svåra att påverka.

Samarbete och kommunikation med externa aktörer leder till att miljönytta sprids och kommer tillbaka, både i form av "goodwill" från allmänheten och i form av förbättrade strukturer inom de miljöfrågor som drivs.

5